

KONYA ÖRNEKLERİNDEN GELENEKSEL GÜMÜŞ ALINLIKLAR

¹Şerife DOĞAN

Özet

Bu çalışmada Konya örneklerinden geleneksel gümüş alınlıklar ele alınmıştır. Konya ili müze ve özel koleksiyonlarında bulunan alınlıklar incelenmiş; örneklerin özelliklerini belirlemek üzere değerlendirme formları hazırlanmıştır. Konunun daha önce yeterince araştırılmamış olması, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Veriler gözlem, görüşme ve doküman analiziyle toplanmıştır. Alan araştırmasında çalışmaya dâhil edilen örnekler tek tek incelenmiş; eser sahipleriyle mülakat yapılmış, yöredeki kişilerle görüşülmüş ve alınan bilgiler not edilmiştir.

Kapsama alınan on madeni alınlığın genel ve detay fotoğrafları çekilmiş, özellikleri önceden hazırlanan değerlendirme formlarına kaydedilmiştir. Formda inceleme tarihi, envanter numarası, koleksiyon, tarihlendirme, boyut, malzeme, teknik, süsleme konusu, renk ve kompozisyon başlıkları yer almaktadır. Örneklerin dekupe ve çizimleri tek tek yapılmış; böylece madeni takı örneklerinin değerlendirme formları oluşturulmuş ve ayrıntılı analizi tamamlanmıştır.

“Konya Örneklerinden Geleneksel Gümüş Alınlıklar” başlıklı bu çalışmanın amacı, Konya ili merkezi ve ilçelerinde kadınların günlük hayatta veya özel günlerde taktıkları ve kadının toplumdaki statüsünü de gösteren takıların örneklenerek özelliklerinin belirlenmesidir.

Türk sanatında önemli bir yeri olan metal işlemeciliğinden hareketle Konya’daki geleneksel madeni kadın takıları, incelenmeye elverişli nitelik ve zenginlik taşıdığı için seçilmiştir. Bu takılar üzerine geniş bir araştırmanın yapılmamış olması konunun önemini artırmaktadır. Madeni kadın takılarının Türk sanatındaki yerinin incelenmesi, gelecek çalışmalara öncülük etmesi bakımından da değerlidir. Eserlerin her geçen gün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması, halk arasında artık amacına uygun kullanılmaması, değersiz bir maden gibi görülmesi ve oksitlenmesi araştırmayı gerekli kılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Konya, takı, maden, alınlık, süsleme.

TRADITIONAL SILVER FOREHEAD ORNAMENTS FROM KONYA

Abstract

This study examines traditional silver forehead ornaments from Konya. Forehead ornaments found in museums and private collections in the province of Konya were analyzed, and evaluation forms were prepared to determine the characteristics of the specimens. The fact that this subject has not been sufficiently researched previously highlights the importance of the study.

A qualitative research method was employed. Data were collected through observation, interviews, and document analysis. During the fieldwork, the specimens included in the study were examined individually; interviews were conducted with the owners of the pieces and with local residents, and the information obtained was recorded.

¹ Araştırma Görevlisi Dr. Selçuk Üniversitesi, Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları Bölümü, <https://orcid.org/0000-0002-7862-4599> , serifedogan73@gmail.com Bu Makale Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi, Anabilim Dalı’nda 2022 yılında tamamlanan “Konya’ daki Gelenekli Kadın Takıları” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

General and detailed photographs were taken of the ten metal forehead ornaments included in the scope of the study, and their characteristics were recorded on the pre-prepared evaluation forms. These forms included categories such as date of examination, inventory number, collection, dating, dimensions, material, technique, decorative theme, color, and composition. Cut-out images and technical drawings of the specimens were produced individually; thus, evaluation forms for the metal jewelry pieces were compiled, and a detailed analysis was completed.

The aim of this study, titled “Traditional Silver Forehead Ornaments from Konya,” is to identify the characteristics of specific examples of jewelry worn by women in the city center and districts of Konya whether in daily life or on special occasions which also reflect a woman's status in society.

Traditional metal women's jewelry from Konya was selected for this study because it possesses qualities and richness worthy of examination, drawing upon the significant role of metalwork in Turkish art. The absence of extensive prior research on this jewelry further underscores the importance of the subject. Examining the place of metal women's jewelry in Turkish art is valuable for paving the way for future studies. Research is necessitated by the fact that these artifacts face the constant threat of disappearance, are no longer used for their intended purposes among the public, are often viewed as being made of base metal, and suffer from oxidation.

Keywords: Konya, jewelry, metal, forehead ornament.

I. Giriş

I.1. Takının tanımı ve tarihçesi

Geleneksel anlamda takı, süslenmek amacıyla belirli malzeme ve formla oluşturulan, vücuda giydirilen ya da takılan bir objedir.

İlk çağlardan beri inanca bağlı olarak veya çeşitli ihtiyaçları karşılamak üzere ortaya çıkan süs, süslenme ve takı kullanma geleneği günümüze kadar sürmüştür. Küçük topluluklar hâlinde yaşayan kabileler, kendi gelenek ve görenekleri ile bulundukları coğrafyanın doğal malzemelerinden tasarladıkları takıları zamanla sembolik anlamlar kazanarak bugüne taşımıştır.

Takılar geçmişte en çok kadınlar tarafından kullanılmıştır. Zamanla erkekler de takıyı benimsemiş ve hayatlarının bir parçası hâline getirmiştir. Takı, vücudun çeşitli yerlerinde modaya uygun biçimde kullanılmaktadır. Giyimi tamamlayan aksesuarların başında gelen takılar; statünün, servetin ve gösterişin sembolü ve önemli bir yatırım aracı olarak geçmişten günümüze önemini korumuştur.

Anadolu insanının çok eski çağlardan beri değişik biçimlerde süs eşyası ve takı kullandığı, arkeolojik kazılardan elde edilen buluntularla ortaya konmuştur. Süs eşyası, takı ve takı kalıntıları; duvar resimleri, heykel ve heykelcikler, kabartmalar, resimler, mozaikler ve fresklerde de görülmektedir. Bu buluntu ve belgeler, takı ile süs eşyasının altın, gümüş, bakır ve tunç gibi madenlerden yapıldığını göstermektedir (Ögel, 2000, s. 78).

Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lügati't-Türk'te kadın güzelliğini değerli maden ve taşlarla tanımlar. Kadının süslenmesini de bezendi, bileziklendi, büründü gibi madde başı sözlerde çeşitli cümlelerle örneklendirir (Akalin, 2008, s. 110-111).

Telkâri örnekleri arasında tespih, düğme, bilezik ve benzeri süs eşyasından oluşan bir grup, elde örülmüş biçimleriyle dikkat çeker. Yirminci yüzyılda özellikle Trabzon çevresinde elde örülmüş

hasır işi sürdürülmüş; Midyat, Diyarbakır ve Beypazarı başta olmak üzere gümüş telkâri işçiliği giderek altına kaymış ve bu teknikle çeşitli takılar yapılmıştır.

On dokuzuncu yüzyıl ile yirminci yüzyıl başlarında altın ve gümüşten elde yapılmış bir grup zincir ayrılmaktadır. Geçmelerdeki ustalıklı işçilik, bu mücevherlere ayrı bir yer kazandırır (Barişta, 1998, s. 92-97).

Kendisine miras kalan sanatı bozmadan sürdüren ve onu daha da incelten Osmanlı sanatkârı, işlenmesi güç madeni adeta konuşturmuş; dantel gibi işleyerek özgün örnekler ortaya koymuştur (Bodur, 1987, s. 50).

Fes üzerine veya doğrudan başa takılan gümüş takılar da bu geleneğin parçasıdır. Fesin alın hizasına gelecek biçimde bir beze dizilen beşlik ve onluk altınlar dikilir. Baş süslemelerinde kadınların alınlarına taktıkları, çeşitli maden, inci, boncuk ve taçlarla süslü zincir biçimli takılar kullanılır.

Fes, silindir veya kesik koni biçiminde çuhadan yapıp kalıplanır. İlk olarak Fas'ta yapıldığı ve giyildiği için bu adı almıştır. Bazı yörelerde kadınlar başlık olarak fes kullanmış; alınlıklarını altın, gümüş ve penezle süsleyerek fes üzerine telli yaşmak örtmüşlerdir (Önder, Antika ve Eski Eserler Kılavuzu, 1995, s. 63).

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde fesin ön kısmından yanlara doğru takılan alınlıklar, takı çeşitleri arasındadır. Üçgen, daire ve değişik motiflerin zincir ve penezlerle süslenmesinden oluşan fes süsü; süsleme tekniği ve kullanılan malzeme bakımından bölgelere göre farklılık gösterir.

I.2. Yapım teknikleri

I.2.1. Dövme tekniği

Dövme tekniği, doğal madenlerin Yakın Doğu'da ilk keşfinden itibaren kullanılan en eski maden sanatı tekniklerinden biridir. M.Ö. 7. binde Anadolu'da ufak ve yassı doğal bakır parçalarına dövme tekniği uygulanarak iğne, biz ve kanca gibi aletler ile bazı süs eşyaları yapılmıştır. Doğal madenler, sapsız doğal taş çekiçlerle taş örsler üzerinde dövülerek işlenmiştir.

Dövme tekniği, madencilik alanındaki keşiflere bağlı olarak gelişmiştir. Tavlama, yani madenin ısıtılarak yumuşatılıp işlenir hâle getirilmesi keşfedildikten sonra iri ve yumru (nodül) biçimindeki bakır parçalarının dövülerek işlenmesi mümkün olmuştur. Böylece daha büyük parçalardan istenen biçimde eserler yapılabilmektedir. Tasfiyeden kısa bir süre sonra madenlerin potada eritilmesi ve erimiş madenin istenen biçimde hazırlanmış taş ya da kil kalıplara dökülerek dondurulması, yani döküm usulü bulunmuştur. Dökümün başarılı biçimde yapılması, dövme tekniğinin gelişiminde tavlama kadar önemli bir rol oynamıştır.

Dövülerek yapılacak eserlerin madeni önce istenen kalınlıkta ve büyüklükte, yuvarlak kalıplara dökülür. Tomruk veya sebile denilen bu disk, ağır çekiçlerle dövülerek levha hâline getirilir. Çeşitli madenlerden hazırlanan bu levhalardan dövme usulüyle istenen biçim elde edilebilir. Dövme tekniğiyle yapılacak eserlerde genellikle gümüş veya pirinç tercih edilir.

Dövme tekniğinde çökertme ve yükseltme usulleri uygulanarak çeşitli biçimler oluşturulabilir. Çökertme usulünde ufak ve kalınca bir levhayla işe başlanır. Yükseltme usulünde ise daha ince ve daha büyük bir levha seçilir (Erginsoy, 1978, s. 18-19).

I.2.2. Döküm tekniği

Döküm, potada eritilen madenin istenen biçimde hazırlanmış kalıplara dökülerek dondurulmasıdır. Dövme usulünde usta her parçayla tek tek uğraştığı için bu teknik oldukça zaman alır. Döküm usulünde ise çok sayıda eser birden dökülebilir.

Kalkolitik Çağ'dan beri bilinen ve yüzyıllar boyunca çeşitli teknik gelişmeler gösteren döküm usulü, dövme tekniğinin yanı sıra kullanılmıştır. Havan, mangal, buhurdan, ayna ve şamdan gibi eserler genellikle bu teknikle yapılmıştır.

I.2.3. Kaynak

Kaynak, maden parçalarının yüksek ısı veya basınç (çekiçleme) kullanılarak birleştirilmesidir. Soğuk basınçla kaynak, sıcak basınçla kaynak ve füzyon kaynak olmak üzere üç ayrı usul vardır.

Soğuk basınçla kaynak, çok ince altın levhalara (varaklara) uygulanabilir. Altın varakların birleşecek kenarları üst üste bindirilir ve çekiçlenir. Bu usul zamanla veya biraz zorlamayla yeniden ayrılabilirdiği için gerçek bir kaynak sayılmaz.

Sıcak basınçla kaynak, sıcakken çekiçlenebilen demir veya çelik madene uygulanır. İşlem sırasında demirin yaklaşık 1350 derecede ve macun kıvamında olması gerekir. Demir parçaların birleşecek kenarları çekiçlenirken yüzeydeki kristaller ayrışır ve yeni kristaller oluşur. Bu kristaller, çekiç darbelerinin basıncıyla birbirine kenetlenerek birleşmeyi sağlar.

Füzyon kaynak da sıcak basınçla kaynak gibi yalnızca demir ve çelik madene uygulanabilir. Çok yüksek ısıveren asetilen alevi veya elektrik şulesi, birleşmesi istenen kenarların üzerine tutulur. O kısımdaki maden eriyip birbirinin içine akar ve böylece birleşme sağlanır (Erginsoy, 1978, s. 20).

I.2.4. Lehim

Lehim, erime noktası düşük bir maden veya maden alaşımıdır. Birleşmesi istenen parçaların kenarları yan yana getirilir ve ek yerinin üzerine erimiş lehim sürülür. Ardından bu kısım ateşe tutulur. Lehim iyice sıvılaşarak ekin içine akar, eserin madeniyle alaşım yapar ve iki kenarı birleştirir. Lehim olarak kullanılan madenin erime noktasının, eserin madenin erime noktasından daha düşük olması zorunludur. Aksi hâlde lehimle birlikte eserin madeni de eriyebilir. Gümüş eserler için gümüş-bakır veya gümüş-çinko alaşımından lehimler hazırlanır (Erginsoy, 1978, s. 29-30).

I.3. Süsleme teknikleri

I.3.1. Kabartma tekniği

Madeni eserlerin üzerine kabartma aletleri ve çekiç kullanılarak kabartma süslerin yapıldığı tekniğe repoussé (çarpma, çakma) denir. Kabartmalar, maden tabakasının dışından (yüzünden) veya içinden (tersinden) ya da her iki yönden çekiçlenmesiyle elde edilebilir.

Kabartma desenin alçak kabartma olarak işlenmesi isteniyorsa dıştan çekiçleme uygulanır. Eserin yüz tarafından yapılan çekiçlemede zemin çökertilir ve desenlerin rölyef hâlinde kalması sağlanır. Bu usulde zemin kısımdaki maden incelenerek yaklaşık yarıya iner; çökertilen madende kabartmalar oluşur. Çekiç darbeleri zemini kabalaştırıp matlaştırdığı için parlak kalan rölyef desenler zeminle kontrast oluşturur.

Desenin yüksek kabartma olarak işlenmesi isteniyorsa içten çekiçleme uygulanır. Eserin ters tarafından yapılan bu usulde zemine dokunulmaz; desenler istenen yüksekliğe gelinceye kadar kabartılır.

Kabartma işleminde çekicin biçiminden çok ağırlığı önemlidir. İçten vurularak desen kabartılacaksa ağır ve yuvarlak yüzölçümlü bir çekiç kullanılır. Dıştan vurularak zemin çöktürülecekse hafif, düz yüzölçümlü ve daha uzun saplı bir çekiç tercih edilir. Zemin çöktürmede hafif çekiç yerine tahta tokmakla da çalışılabilir (Erginsoy, 1978, s. 35).

I.3.2. Kazıma tekniği

Altın, gümüş, bakır, tunç ve pirinç eserlerin üzerine derin çizgilerle (yivlerle) süsleme yapılabilir. Çalmada ucu küt çalma kalemleri ve çekiç kullanılır. Kazıma ise ucu keskin kalemler ve çekiç veya keski (burin), yani tahta saplı, keskin ve sivri uçlu kazıma aleti kullanılır.

Çalma usulüyle yiv açılırken yivin içindeki maden kesilip çıkarılmaz; yivin iki yanına itilir. Çizgilerin yapıldığı maden tabakası inceyse ve usta tahta, zift veya kurşun gibi yumuşak bir destek üzerinde çalışıyorsa açılan yivler tabakanın tersinden de belli olur. Tabaka kalınsa veya usta örs gibi sert bir destek üzerinde çalışıyorsa yivler tersten belli olmaz. Sert destek üzerinde açılan yivlerde itilen maden, yivin yan duvarlarına yığılır; bu birikintiler sonra törpüyle giderilir.

Kazıma usulüyle yiv açmak için ucu keskin çelik kalemler veya keski (burin) kullanılır. Bu usulde açılan yivlerin içindeki maden, çalmada olduğu gibi yanlara itilmez; kesilerek dışarı atılır. Burin sıkıca tutulup madenin üzerine bastırıldığında saban gibi bir yol açmaya başlar ve önündeki madeni ileri sürer. Avuçla yapılan baskıya göre derin bir yiv veya yüzeysel bir çizgi açılabilir. Burin ilerledikçe kesilerek çıkan maden, aletin önünde yonga biçiminde bir lüle oluşturur ve bu yonga arada bir koparak düşer. Yivin içinde yonganın koptuğu yerlerde hafif bir iz kalır (Erginsoy, 1978, s. 33).

I.3.3. Mineli süsleme tekniği

Madeni eserler, başka cins bir maden veya niello dolguların dışında değerli taş, renkli cam veya mine dolgularla da süslenebilir. Bu renkli maddeler, eser üzerine çöktürülerek veya oyularak açılan yuvalara ya da eserin zeminine lehimle tutturulan tel hücrelerin içine doldurulur. Maden üzerine tel lehimlenerek üstü açık hücreler yapmaya cloisonné, madenin zemini çöktürülerek veya oyularak yuvalar hazırlamaya champlevé denir.

Renkli cam parçalarını bir yapıştırıcıyla yuvalara yerleştirmek, hücrelerin içini toz hâlinde bir cam bileşimi olan ve ısısal işlem gerektiren mine ile doldurmaktan farklı bir tekniktir. Ancak cam dolguda yapıştırıcı mı yoksa ısı mı kullanıldığını anlamak güçtür.

I.3.4. Telkâri (filigre) tekniği

Altın ve gümüş telleri eğip bükerek desen yapmaya ve bu tel motifleri lehimle birbirine veya madeni bir zemin üzerine tutturmaya telkâri (filigre) denir. Telkâride genellikle daha kolay eğilebilen yassı tel kullanılır. Yuvarlak kesitli telden veya burma tellerden de motifler yapıp birbirine lehimlenebilir.

Telkâri zor bir teknik değildir. Ancak ustanın, motifleri birleştirirken lehimin ince tellerin üzerine yayılmamasına dikkat etmesi gerekir. Çeşitli boy deliklerden geçen tel başlangıçta tavanmış olsa da zamanla soğur ve sertleşir. Telin kopmaması için ara ara kangal biçiminde sarılarak tavanması gerekir.

Delikten tel çekme usulüyle istenen kalınlıkta düz veya süslü altın ve gümüş teli tel çekiciden alan usta, bu tellerden istediği biçimde tek tek motifler hazırlar. Telleri kesilmesi gereken yerden ucu keskin bir kalemle koparır. Şekillendirilmiş motifler lehimle birbirine birleştirilerek zıynet eşyası yapılır (Erginsoy, 1978, s. 38).

I.4. Madende kullanılan malzeme

I.4.1. Bafun (fagfun)

Fagfun, gümüş gibi beyaz fakat o kadar kıymetli olmayan bir madendir. Kristofl denilen ve üzerinde yüzde 10 gümüş kaplama bulunan maddenin gümüşe tercih edilerek satılmasını anlamak güçtür. En iyi kristoflun yüzündeki gümüş, beş altı yılda sıyrılıp aşınarak adi maden hâline gelir. Eskiden halkın gümüş konusunda aldanmaması için beyaz madenlere taklit damgası vurulurdu (Büngül, 1994, s. 66).

I.4.2. Gümüş

Maddi kıymeti bakımından altından sonra gelen bu madenin Arapçası fidda, Farsçası simdir. Kendisi beyaz olmakla birlikte dokunduğu yeri karartma özelliği bulunduğundan simsiyah tabiri dilimize geçmiştir. Kendi kendine kararıp oksitlenen gümüşler antikacılık bakımından kıymetlidir. Sanatın güzelliği ve eskiliği, maddi kıymetini kat kat artırır. Gümüş, Kaşgarlı Mahmud'un eserinde çoğunlukla altınla birlikte geçer (Büngül, 1994, s. 122).

Gümüş doğada hem doğal maden hem cevher olarak bulunur. İlk kullanılan gümüş, doğal gümüşdür. Bu maden de altın gibi dere yataklarından toplanır veya bazı kayaların içinde damar hâlinde bulunur. Doğal gümüş çok az miktarda bulunduğundan altından daha geç bir tarihte fark edildiği tahmin edilmektedir. Gümüş de altın gibi yumuşak bir madendir ve soğukken de çekiçlenebilir.

Gümüş cevherleri galen ve gümüş klorürleridir. Bir kurşun-kükürt bileşiği olan, parlak ve madeni görünümlü galen cevherlerinin içinde hem gümüş hem kurşun bulunur. Galen'in erime noktası düşük olduğundan bu cevher, diğerlerinden farklı olarak uzun süre ateşte bırakılıp üstü açık bir ocakta tasfiye edilir. Bunun sonucunda gümüş-kurşun karışımı bir alaşım elde edilir. Alaşım uzun süre ısıtılarak kurşunun oksidasyonla ayrılması ve geride saf gümüşün kalması sağlanır. İlk gümüş tasfiyesinin Anadolu'da yapıldığı tahmin edilmektedir.

İslam dönemi maden sanatı ustaları gümüşü diledikleri biçimde saf olarak veya bilinçli alaşımlar yaparak kullanmışlardır. Kur'an ve hadislerde değerli madenlerden yapılan kapların kullanılması yasaklanmış olmakla birlikte bu yasağa uyulmamıştır. Gümüş hem ziynet eşyasında hem tabak, tepsi ve tas gibi eserlerin yapımında geniş ölçüde kullanılmıştır (Erginsoy, 1978, s. 10).

I.4.3. Pirinç

Pirinç, içinde çinko bulunan bir bakır alaşımıdır. Bakır ile çinko cevheri kalamın birlikte tasfiye edilerek tunç kadar sert ve sağlam, rengi altın gibi sarı ve parlak pirinç elde edilir. Altına en çok benzeyen pirinç alaşımı, içinde yüzde 20 oranında çinko bulunan bakır alaşımıdır. Pirincin içindeki çinko oranı yüzde 40'a kadar artırılabilir. Ancak çinko çoğaldıkça madenin rengi beyazlaşır ve parlaklığını kaybeder. Pirinç alaşımı da tunç kadar sert ve sağlam bir madendir.

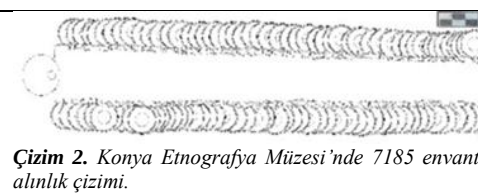
İslam maden sanatında pirinç, 12. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren tuncun yanı sıra ve özellikle dövme tekniğinin uygulandığı eserlerde bol miktarda kullanılmıştır. Altına benzeyen maden anlamında da anılır (Erginsoy, 1978, s. 13).

II. Konya Örneklerinden Geleneksel Gümüş Alınlıklar

Örnek 1

	
Fotoğraf 1. Konya Etnografya Müzesi'nde 1582 envanter numaralı alınlık	Çizim 1. Konya Etnografya Müzesi'nde 1582 envanter numaralı alınlık çizimi.
Koleksiyon	Konya Etnografya Müzesi
Envanter no	1582
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 31 cm; genişlik 10 cm
Form	Dikdörtgen
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Desenli pazen, pamuklu iplik
Yapım / birleştirme	Dövme/Kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, kazıma
Bezeme konusu	Geometrik: daire; yazılı bezeme
Renkler	Bej, beyaz, kırmızı, mavi

Kompozisyon: İçi boş dikdörtgen gümüş çubuklar yan yana dizili ve arkaları kapalıdır. Çubuk dizimi alt ve üstte eşit olacak şekilde deliklerden iplik geçirilerek kumaşa tek tek tutturulmuştur. Dikey gümüş çubuğun aşağı sarkan ucundaki mengece bir halka ile iki ucu mengeçli yarım topa iki halkadan oluşan zincir ilave edilmiştir. Mengeçli Osmanlı paralarından olan “kırklık paralar” iki kademeli olarak zincirle sarkıtılmıştır. Bu “kırklık paralar” ın bir yüzünde tuğra, diğer yüzünde “Azre Nasrehu Duribe fi Konstantiniye 1293”, bazılarında ise, “1327” tarihi yazılıdır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir. Gümüşten alınlık desenli pazen kumaşa tutturulmuştur. Kumaşın arka yüzü aynı kumaştan astarlanmış olup, dikişlerde ve tutturmalarında pamuklu iplikle makine dikişi tekniği uygulanmıştır. Alınlığın iki yandaki çubukların sallantıları ve bağlantı halkası eksiktir. Dikişleri yer yer sökülüştür.

Örnek 2	
	
Fotoğraf 2. Konya Etnografya Müzesi'nde 7185 envanter numaralı alınlık	Çizim 2. Konya Etnografya Müzesi'nde 7185 envanter numaralı alınlık çizimi.
Koleksiyon	Konya Etnografya Müzesi
Envanter no	7185
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 33 cm; bakla çapı 6,5 cm
Malzeme (maden)	Pirinç (penez)
Malzeme (tekstil)	Lacivert kendinden çiçek desenli pazen, pamuklu iplik
Yapım / birleştirme	Dövme/ Kaynak
Süsleme teknikleri	Kabartma
Bezeme konusu	Geometrik: daire; yazılı bezeme
Renkler	Kırmızı, lacivert, turuncu, yeşil.

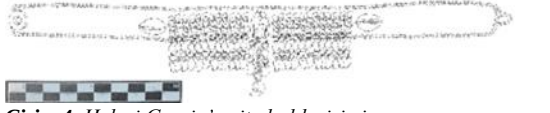
Kompozisyon: Pirinçten yapılan alınlık, lacivert kendinden çiçek desenli pazen kumaşın üzerine tutturulmuştur. Pazen kumaşın iki uzun kenarlarına karşılıklı olarak sarı pirinçten oluşan penez paralar üst üste ve yan yana gelecek şekilde elde pamuklu iplikle dikilmiştir. Bir tarafta elli adet, bir tarafta atmış yedi adet penez dikilmiştir. Kumaşın arka yüzü aynı kumaştan astarlanmış olup,

dikişlerde ve tutturmalarda pamuklu iplikle makine dikişi tekniği uygulanmıştır. Alınlığın iki yandaki penez paralar eksiktir ve bağlantı iplikleri kopuktur. Dikişleri yer yer sökülmüştür.

Örnek 3	
	
Fotoğraf 3. Hulusi Gezgin'e ait alınlık.	Çizim 3. Hulusi Gezgin'e ait alınlık çizimi.
Koleksiyon	Hulusi Gezgin (hatıra)
Envanter no	Hatıra
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 38 cm; genişlik 3 cm
Malzeme (maden)	Gümüş
Malzeme (tekstil)	Turuncu zeminli atlas, midye, renkli boncuk, pamuklu iplik
Yapım / birleştirme	Dövme/ Kaynak ve lehim; makine dikişi
Süsleme teknikleri	Kabartma, kazıma
Bezeme konusu	Geometrik bezeme: daire; nesneli: hançer, kapı tokmağı
Renkler	Bej, beyaz, lacivert, mavi, sarı, turuncu, yeşil
Yöre adı	Alınlık: gıstı; midye: deve dişi

Kompozisyon: Gümüşten yapılan alınlık turuncu zeminli atlas kumaş üzerine dikilmiştir. İçi boş dikdörtgen gümüş çubuklar yan yana dizili ve arkaları kapalıdır. Çubuk dizimi alt ve üstte eşit olacak şekilde deliklerden iplik geçirilerek kumaşa tek tek tutturulmuştur. Dikey gümüş çubuğun aşağı sarkan ucundaki mengeçte bir halka ile bir ucu mengeçli hançer şeklinde sallantılar bulunmaktadır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir. Alınlık ortasında kapı tokmak motifleriyle süslü gümüş parça bulunur. Bu parçanın ucunda aşağı doğru sarkan mengeç ucunda halkaya tutturulmuş bir adet gümüşten daire şeklinde sallantı takılıdır. Dikey gümüş çubukların her iki tarafına simetrik bir şekilde üçer adet midye yatay olarak kumaşa dikilmiştir. Devamına da yeşil, beyaz, mavi, sarı renkte üç kademeli olarak yön işareti şeklinde dizilen boncuklarla süslenmiştir. Alınlık, gümüş çubukların üst kısmında pamuklu ipliğe bir lacivert bir mavi boncuk yan yana dizilerek dikilmiştir. Kumaşın arka yüzü aynı kumaştan astarlanmış olup, dikişlerde ve tutturmalarda pamuklu iplikle makine dikişi tekniği uygulanmıştır. Alınlık daha sonradan boyun takısı olarak kullanıldığı düğme ve ilikten anlaşılmaktadır.

Alınlığın yöredeki adı: gıstı; Midyenin yöredeki adı: deve dişi olarak adlandırılmaktadır.

Örnek 4	
	
Fotoğraf 4. Hulusi Gezgin'e ait alınlık.	Çizim 4. Hulusi Gezgin'e ait alınlık çizimi.
Koleksiyon	Hulusi Gezgin (hatıra / sergi)
Envanter no	Hatıra
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 37 cm; genişlik 2,5 cm
Malzeme (maden)	Gümüş
Malzeme (tekstil)	Turuncu zeminli atlas, midye, boncuk, pamuklu iplik

Yapım / birleştirme	Dövme/ Kaynak ve lehim; makine dikişi
Süsleme teknikleri	Kabartma, kazıma, mine
Bezeme konusu	Geometrik motif: ajur görünümlü kare plaka, damla, üçgen
Renkler	Bej, beyaz, mavi, turuncu, yavruağzı, yeşil.
Yöre adı	Alınlık: gıstı; midye: deve dişi

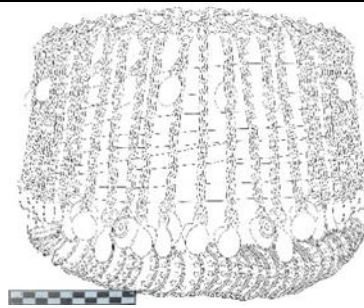
Kompozisyon: Gümüşten yapılan alınlık turuncu zeminli atlas kumaş üzerine dikilmiştir. İçi boş dikdörtgen gümüş çubuklar yan yana dizilidir ve arkaları kapalıdır. Çubukların dizimi alt ve üstte eşit olacak şekilde deliklerden iplik geçirilerek kumaşa tek tek tutturulmuştur. Dikey gümüş çubuğun aşağı sarkan ucundaki mengeçte bir halka ile bir ucu mengeçli damla şeklinde sallantılar bulunmaktadır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir. Alınlık ortasında kare formda kabartma tekniğinde yapılmış ajur görünümlü gümüş plakanın ortasında mavi boncukla süslü parça bulunur. Bu parçanın ucuna aşağı doğru sarkan mengeç ucunda farklı boyutta daha uzun halkaya tutturulmuş üç adet damla takılıdır. Kare formlu gümüş plakanın üzerine üçgen şeklinde yerleştirilen üç adet mavi renkte boncuk tutturulmuştur. Dikey gümüş çubukların her iki tarafına simetrik bir şekilde birer adet midye yatay olarak kumaşa dikilmiştir. Kumaşın arka yüzü aynı kumaştan astarlanmış olup, dikişlerde ve tutturmalarda pamuklu iplikle makine dikişi tekniği uygulanmıştır. Alınlığın daha sonradan boyun takısı olarak kullanıldığı düğme ve ilikten anlaşılmaktadır.

Alınlığın yöredeki adı: gıstı; Midyenin yöredeki adı: deve dişi olarak adlandırılmaktadır.

Örnek 5

Fotoğraf 5. Mehmet Kaplan'a ait alınlık takısı.

Çizim 5. Mehmet Kaplan'a ait alınlık takısı çizimi.

Koleksiyon	Mehmet Kaplan (hatıra / sergi)
Envanter no	Hatıra
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 13,5 cm; genişlik 9,5 cm (alınlık ölçüleri)
Form	Fes üzerine yerleştirilmiş daire
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Bordo keçe fes; kırmızı, saten kumaş, pamuklu ve koton iplik; nazar boncuğu
Yapım / birleştirme	Dövme/ Kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, dövme, telkârî
Bezeme konusu	Bitkisel: papatya; figürlü motif: midye.
Renkler	Bej, bordo, kırmızı, mavi, sarı, yeşil

Kompozisyon: Fes, bordo renkli keçeden yapılmıştır. Fes kalpağı, kırmızı, sarı, yeşil, mavi renklerden oluşan saten kumaş parçalar verrev bir şekilde eklenerek bordo saten kumaşa dikilmiştir. Fes kalpağı, fesin alınlık kısmına şerit ile bağlanarak yerleştirilir. Alt ucuna da alınlık altını sıralanır. Fesin sature (takılan takının yeri) kısmına mavi koton iplikle telkârî halkalar kaynatılarak oluşturulan papatya motifi dikilmiştir. Bu motif düz tekrar sistemine uygun olarak yan yana ikişer halka ile birbirine bağlanmıştır. Midye motifi bulunan delikli gümüş cingıllar iki

kademeli olarak zincirle sarkıtılmıştır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir. Bu sallantıların aralarında sarı, kırmızı, mavi renge boyanmış cingıllar ve nazar boncuğu da görülmektedir. Dikişlerde ve tutturmalarda pamuklu iplikle makine dikişi tekniği uygulanmıştır.

Örnek 6

Fotoğraf 6. Konya/Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi 72-32 envanter numaralı alınlık.

Çizim 6. Konya Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi 72-32 envanter numaralı alınlık.

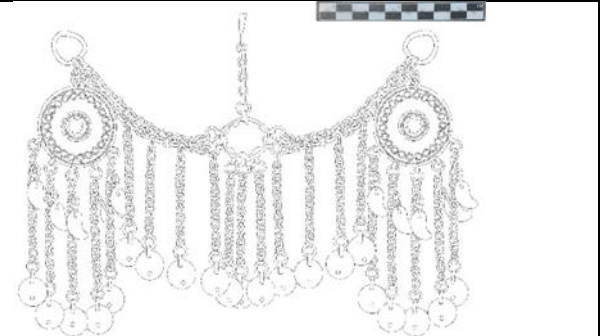
Koleksiyon	Konya / Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi
Envanter no	72-32
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 40 cm; genişlik 11 cm
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Renkli boncuk (kırmızı, yeşil)
Yapım / birleştirme	Dövme/ Kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, mine, telkâri
Bezeme konusu	Bitkisel: papatya; geometrik: baklava, daire, dikdörtgen, damla; nesneli: yelpaze.
Renkler	Kırmızı, yeşil.

Kompozisyon: Gümüşten yapılan alınlık, iki yanda ortası kırmızı boncuklu damla plakalar ve ortada yer alan ortası yeşil boncuk dikdörtgen formda kancalı plakadan oluşmaktadır. Bir sıra papatya motiflerinden sarkan ucu mengeçli ortası delik yuvarlak pullar zincirlerden kademeli sarmaktadır.

Ortada bulunan dikdörtgen plakanın alt kısmından aşağı sarkan ucu mengeçli ortası delik yuvarlak pullar iki kademeli sarmaktadır. Papatya motifleri ortada yarım top ve topun etrafına telkâri halkalar kaynatılarak meydana gelmiştir. Damla ve dikdörtgen plaka üzerinde renkli boncuk etrafına, iki sıra iç içe kabartmalı yassı gümüş telden kontur geçirilmiştir. Kalan boşlukları “C” kıvrımları aynı yönde helezonik kıvrımlar yapılarak tamamlanmıştır. Bu kıvrımlar bükülmüş gümüş tel ile telkâri tekniğinde yapılmıştır. Helezonik kıvrımlarının üzerine baklava motifleri serpiştirilmiştir. Dikdörtgen plakada ayrıca iç kısmında dört köşesine daire motifleri de yerleştirilmiştir. Dikdörtgen plakanın üst kısmında devamı olan bükülmüş tel ile taç şeklinde yelpaze yer almaktadır.

Damlanın ve dikdörtgen plakanın etrafında zincirlerin tutturulması için mengeçler yer almaktadır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun dizilidir.

Örnek 7

Fotoğraf 7. Konya/Ereğli Müzesi 424 envanter numaralı alınlık.	Çizim 7. Konya/Ereğli Müzesi 424 envanter numaralı alınlık çizimi.
Koleksiyon	Ereğli Müzesi
Envanter no	424
İnceleme tarihi	05.05.2016
Koleksiyona geliş	1979, satın alma, depo
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 26,5 cm; genişlik 3,6 cm
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Boncuk
Yapım / birleştirme	Dövme/ kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, mine, telkâri
Bezeme konusu	Geometrik: daire, damla.
Renkler	Kırmızı

Kompozisyon: Gümüşten yapılan İki yanda büyük halkadan sarkan daire plakalar, ortada boncuk daire üzerinde ucu kancalı halkalarla durur. Üç plaka arasında iki sıra halkalı zincir kademeli sarkar. Zincirlerde ucu mengeçli daire ve damla sallantılar vardır. Yan dairelerden inen sallantılar daha yoğun ve uzundur. Ortası kırmızı boncuklu yan dairelerde gümüş tel kontur; kontur içine aynı hizada bükülmüş telle telkâri daire sırası işlenmiştir. Boncuk, daire ve plaka çevresinde zincir mengeçleri bulunur.

Örnek 8

	
Fotoğraf 8. Zeynep Koçak'a ait alınlık.	Çizim 8. Zeynep Koçak'a ait alınlık çizimi.
Koleksiyon	Zeynep Koçak, Beyşehir
Envanter no	Hatıra
İnceleme tarihi	06.07.2017
Koleksiyona geliş	1972, hatıra
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 32 cm; genişlik 10 cm
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Kırmızı boncuk
Yapım / birleştirme	Dövme/ kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, mine, telkâri
Bezeme konusu	Geometrik: daire; kozmik: yıldız
Renkler	Kırmızı, mavi

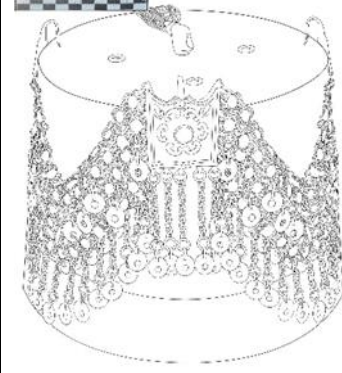
Kompozisyon: Gümüşten yapılan alınlık iki yanda ve ortada olmak üzere ortasında üç adet daire şeklinde kancalı plakalar bulunmaktadır. Üç plaka arasında üç sıra halkalardan oluşan zincirler kademeli olarak sarmaktadır. Bu zincirlerde aşağı sarkan iki adet halka ile bir ucu mengeçli daire şeklinde sallantılar bulunmaktadır. İki yandaki plakaların ortasında gülbezek etrafı daire şeklinde kabartmalarla çevrilmiştir. Ortadaki daire şeklindeki plakanın ortası mavi renkte boncuk, alt kısmından aşağı sarkan kırmızı boncuklar ve ucu mengeçli yuvarlak pullar sarmaktadır. İki yandaki daire şeklinde plakalardan sarkan sallantılar eksiktir. Bu plakaya bir sıra düz gümüş telden şekline göre kontur geçirilmiştir. Bu konturun iç kısmına telden telkâri tekniği ile aynı yönde sıra halinde helezonik kıvrımlar dairelerle tamamlanmıştır. Bu kıvrımın ortasında kabartma tekniğinden şekli bozulmuş daireler yer almaktadır. Dairelerden kesişen noktalardan yıldız motifi

meydana gelmiştir. Daire plakanın etrafında zincirlerin tutturulması için mengeçler yer almaktadır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir.

Örnek 9

Fotoğraf 9. Zeynep Koçak'a ait alınlık.

Çizim 9. Zeynep Koçak'a ait alınlık çizimi.

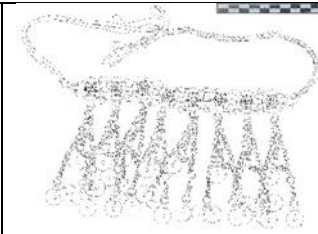
Koleksiyon	Zeynep Koçak, Beyşehir
Envanter no	Hatıra
İnceleme tarihi	06.07.2017
Koleksiyona geliş	1972, hatıra
Tarihlendirme	20. yüzyıl
Boyutlar	Uzunluk 32 cm; genişlik 10 cm
Malzeme (maden)	Bafun, gümüş
Malzeme (tekstil)	Kırmızı boncuk
Yapım / birleştirme	Dövme/ kaynak ve lehim
Süsleme teknikleri	Kabartma, mine
Bezeme konusu	Geometrik: kare,daire, damla; figürlü: koç boynuzu
Renkler	Kırmızı, bordo

Kompozisyon: Gümüşten yapılan alınlık iki yanda damla ve ortada kare olmak üzere ortasında kırmızı boncuk olan üç adet kancalı plakalar bulunmaktadır. Bu üç plaka arasında üç sıra halkalardan oluşan zincirler kademeli olarak sarkmaktadır. Bu zincirlerde aşağı sarkan halkalarda bir ucu mengeçli damla şeklinde sallantılar bulunmaktadır. Ayrıca ortada kare şeklinde plakanın alt kısmından aşağı sarkan ucu mengeçli ortası delik yuvarlak pullar ve damla şeklinde pullar sarkmaktadır. Ancak iki yandaki damla şeklinde plakalardan sarkan sallantılar eksiktir. Ortadaki kare şeklinde plakada bir sıra düz gümüş telden şekline göre kontur geçirilmiştir. Bu konturun iç kısmına ortada boncuk etrafı daire olarak yerleştirilen altı adet koçboynuzu motifi sıra halinde yerleştirilmiştir. Aralarında kalan boşluklar yapraklarla zenginleştirilmiştir. Diğer iki yandaki damla plakalara da aynı süsleme yapılmıştır. Damla plakanın etrafında zincirlerin tutturulması için mengeçler yer almaktadır. Sallantılar düz tekrar kuralına uygun olarak dizilidir.

Örnek 10

Fotoğraf 10. Konya Etnografya Müzesi 5383 envanter numaralı Alınlık.

Çizim 10. Konya Etnografya Müzesi 5383 envanter numaralı Alınlık çizimi.

Koleksiyon	Konya Etnografya Müzesi
Envanter no	5383

Tekstil malzemesi	Pamuklu iplik	Pamuklu iplik	Pamuklu iplik	Pamuklu iplik	Pamuklu iplik	-	-	-	-	Pamuklu iplik	6
Tekstil birleştirme Tekstil birleştirme										Yeşil zeminli keten dokuma	1
					Koton iplik	-					1
					Bordo keçe fes	-					1
					Saten kumaş	-					1
					Nazar boncuk	-					1
	Desenli pazen										1
			Turuncu zeminli atlas	Turuncu zeminli atlas	-	-	-	-	-		2
		Lacivert kendinden desenli pazen									2
	-	-	Boncuk	Boncuk	-	Boncuk	Boncuk	Boncuk	Boncuk	Boncuk	7
	-	-	Midye	Midye	-	-	-	-	-	-	2
Süsleme konusu	-	-	-	-	Bitkisel	Bitkisel	-	-	-	Bitkisel	3
	Geometrik	Geometrik	Geometrik	Geometrik		Geometrik	Geometrik	Geometrik	Geometrik	Geometrik	9
	-	-	-	-	Figürlü	-	-	-	Figürlü	-	2
	-	-	-	-	-	-	-	-	Kozmik	-	1
	-	-	Nesneli	-	-	Nesneli	-	-	-	-	2
	Yazılı	Yazılı	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Renkler	Gümüş	-	Gümüş	Gümüş	Gümüş	Gümüş	Gümüş	Gümüş	Gümüş	Gümüş	9
	-	Altın	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bej	-	Bej	Bej	Bej	-	-	-	-	-	4
	Beyaz	-	Beyaz	Beyaz	-	-	-	-	-	-	3
	-	-	-	-	Bordo	-	-	-	Bordo	-	2
	Kırmızı	Kırmızı	-	-	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	-	7
	-	Lacivert	Lacivert	-	-	-	-	-	-	-	2
	Mavi	-	Mavi	Mavi	Mavi	-	-	Mavi	-	Mavi	6
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Pembe	1
	-	-	Sarı	-	Sarı	-	-	-	-	Sarı	3
	-	Turuncu	Turuncu	Turuncu	-	-	-	-	-	Turuncu	4
	-	-	-	Yavruağı	-	-	-	-	-	-	1
	-	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	-	-	-	Yeşil	6
Yöresel adı	-	-	Gıstı	Gıstı	-	-	-	-	-	-	2
	-	-	Midye: deve dişi	midye: deve dişi	-	-	-	-	-	-	2

İncelenen örneklerin tamamı 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Beş örnek müze koleksiyonundadır: üçü Konya Etnografya Müzesi’nde, biri Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi’nde, biri Ereğli Müzesi’nde, Diğer beş örnek özel koleksiyondadır. Madeni malzeme olarak en çok gümüş, en az pirinç kullanıldığı tespit edilmiştir. Madeni birleştirmede bütün örneklerde kaynak kullanılmıştır. Madeni süslemede kabartma bütün örneklerde vardır. En az kullanılan madeni süsleme kazımadır. Bezeme konusunda en çok geometrik bezeme, en az kozmik bezeme kullanılmıştır. . Gıstı ve deve dişi yöre adları iki örnekte geçmektedir. İki örnek düğme ve ilikle sonradan boyun takısına çevrilmiştir. Bu yüzden “gıstı” denmiştir.

Tekstil malzeme olarak ise pamuklu iplik en çok kullanılan malzeme olmuştur. Renklerde gümüş renk en çok kullanılan renk olup, en az yavruağı, pembe ve altın rengi kullanılmıştır.

IV. Sonuç

Bu çalışmada Konya müzeleri ile Konya il ve ilçelerinde yaşayan kadınlara ait seçkin takı örnekleri tespit edilmiş ve özellikleri ortaya konmuştur. Çalışma, maden sanatının bir parçası olan gümüş takılar konusunda somut veriler sağlamaktadır.

Takının tarihi, insanlığın kültürü kadar eskidir. İlk takılar dinsel ve büyüsel anlam taşıyordu. Malzeme olarak deniz kabukları, hayvan dişleri ve yumuşak taşlar kullanılıyordu. Maden sanatının doğup geliştiği Anadolu'nun yaklaşık 8000 yıllık bir geçmişi olduğu bilinmektedir. M.Ö. 4. binde maden talebi artmış; ilk bulunan madenler arasında altın ve gümüş yer almıştır.

Madenlerin ve süs taşlarının bulunması, takıcılığın yapılması, gelişmesi ve sanatsal bir yöne ağırlık verilmesi, ustaların zengin Anadolu kültürü içinde yaşamalarından kaynaklanır. Takıcılığın sanatsal gelişiminde her yeni uygarlığın bir önceki uygarlığın kültürel birikimiyle beslendiği de bilinmektedir.

Takı, insanoğlunun geçmişten beri süslenmek, itibar kazanmak, inancını göstermek, diğer insanlardan üstün görünmek ve konumunu belli etmek için kullandığı bir aksesuardır.

Ankara'nın Beypazarı ilçesinde de incelemeler yapılmıştır. Özellikle düğünlerde ve kına gecelerinde takılmak üzere kemer, alınlık, tılsım, kolye, küpe ve bilezik gibi takılar günümüzde hâlâ sevilerek kullanılmaktadır. Beypazarı, telkâri sanatında olduğu gibi birçok geleneksel kültürü yaşatması ve tanıtması bakımından önemli bir konumdadır.

Beypazarı'nın merkezindeki Gümüşçüler Çarşısı, kültürel ve ticari mekânlardan biri olarak önem taşır. Yöresel motiflerin hâkim olduğu, döküm işçiliğinin yanında hâlen el işçiliğiyle üretilen telkâri ürünleriyle geleneği sürdüren ve aktaran bu çarşı, ticaret ve turizm için bir cazibe merkezidir. Buradan Mardin, Trabzon, İstanbul ve başka şehirlere telkâri ürünleri satılmaktadır.

Konya'da takılar düğün öncesi kaynana tarafından geline takılır. Hem maddi hem manevi değeri olan bu takı türü, kuşaktan kuşağa hediyeleşme yoluyla sürmektedir.

Konya ilinde ilgi çekici örneklerine rastlanan bu takıların incelenmesi ve takı takma âdetlerinin belirlenmesi amacıyla konu seçilmiştir. Yörenin geleneksel takı kültürünün bir bölümünün tanıtılması bakımından konu önemlidir.

Bu araştırmayla geçmişte insanların giyim ve süslenmeye ne kadar önem verdikleri ve ne kadar gösterişli takılar kullandıkları aktarılmaktadır. Bu belgelerle halk kültürüne, el sanatları literatürüne ve süsleme alanına da katkı sağlanacaktır.

Geçmişten günümüze Türk el sanatları içinde önemli bir yere sahip takı yapımının yaşatılması ve yaygınlaştırılması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. Yörelere özgü renk, desen ve motif özellikleri belgelenmeli; değerli örneklerin sergilenmesi ve tanıtılması sağlanmalıdır. Yurt içinde ve dışında yayın, sempozyum, sergi ve konferans gibi faaliyetler çoğaltılmalıdır. Müzelerdeki eserler, yörede yaşayan insanların kültürünü yansıtacak biçimde sunulmalı; bakım ve onarımları bilinçli yapılmalı, bu konularda çalışacak elemanlar uzmanlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adar, G. (2018). Takkeler ve Tepelikler. *İstanbul, Tombak Antika Kültürü Koleksiyon ve Sanat Dergisi*, 6.
- Akalın, Ş. H. (2008). *Bin Yıl Önce Bin Yıl Sonra Kaşgarlı Mahmut ve Divan-I Lügati' t Türk*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Akbil, F. P. (1970). *Türk El Sanatlarından Örnekler*. İstanbul: Akademi Yayınları, Milli Eğitim Basımevi.

- Akpınarlı, F. (1987). *Ankara İlinde Nazar ve Nazarlıklar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*, Ankara.: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alkaşı, A. (1986). Anadolu Takılar. *İlgi* 92, 13-15.
- Barışta, H. Ö. (1998). *Türk El Sanatları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Barışta, H. Ö. (1999-4-8 Ekim). Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk Mezar Taşlarından Bazı Takı Tasvirleri. *XIII. Türk Tarih Kongresi Cilt II-III.*, (s. 1303-1313). Ankara.
- Bodur, F. (1987). *Türk Maden Sanatı / The Art Of Turkish Metalworking*. İstanbul.
- Büngül, N. R. (1994). *Eski Eserler Ansiklopedisi, CiltI-II*. İstanbul: Tercüman Bin Bir Temel Eser.
- Erginsoy, Ü. (1978). *İslam Maden Sanatının Gelişmesi*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları: 265, Türk Sanat Eserler Dizisi: 4.
- İrepoğlu, G. (1999). Osmanlı Kadın Takısı . *Dekor Antika Dekorasyon ve Sanat Dergisi*, 50, 129.
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim Kuşam Süsleme Sözlüğü*. Ankara.
- Kuşoğlu, M. Z. (1987). Dünden Bugüne Gümüş Kakma Sanatımız Kabartma-Çökertme. *İlgi*, 48, (21), 25-28.
- Kuşoğlu, M. Z. (1994). *Türk Kuyumculuk Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Ögel, B. (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş, Cilt 5*. Ankara.
- Önder, M. (1973). *Selçuklu Devri Kadın Başlıkları*. İstanbul: Türk Etnografya Dergisi, XIII, 14-20. .
- Önder, M. (1995). *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özder, L. (1999). *İç Anadolu Bölgesi Geleneksel Kadın Başlıkları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Süslü, Ö. (1989). *Tasvirlerle Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*. Ankara.
- Tansuğ, S. (1977). Gelin Başlıkları Ve Giyimleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, *Sanat*:6, 91-98.
- Tezcan, H. (1946). *Türk Kumaş Ve Kadifeleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türe, A. (2011). *Dünya Kuyumculuk Tarihi-I Eski Çağlardan Ortaçağa*. İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası Yayınları-1.